

PROGRAMMATIE DUAAL LEREN 2022-2023

Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.serv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@serv.be

Adviesvraag	Programmatieaanvragen duale structuuronderdelen in het gewoon voltijds secundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs / schooljaar 2022-2023	
Adviesvrager	Ben Weyts - Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand	
Ontvangst adviesvraag	13 december 2021	
Decretale opdracht	SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)	
Goedkeuring raad	7 februari 2022	
Contactpersoon	Mieke Valcke	mvalcke@serv.be

De heer Ben WEYTS

Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

Kreupelenstraat 2

B-1000 Brussel

Programmatieaanvragen duale structuuronderdelen, schooljaar 2022-2023

Mijnheer de minister

De SERV bezorgt u hierbij zijn globaal advies over de programmatieaanvragen Duaal Leren 2022-2023. Het advies per aanvraag is terug te vinden in de [Annex Programmatie Duaal Leren 2022-2023](#). De SERV doet voor dit advies beroep op de sectoren.

De sectoren geven de programmatieaanvragen voor volgend schooljaar een overwegend positief advies. Er zijn echter heel wat duale opleidingen waarvoor er een tekort aan programmatie is. Sectoren zoals de bouw, de elektriciens, de houtsector, de textiel, de lokale besturen, e.a. geven gericht aan welke opleidingen in welke regio's op succes kunnen rekenen op vlak van leerwerkplekken en tewerkstellingskansen.

Er zijn 47 nieuwe standaardtrajecten, voor 23 van deze opleidingen werd geen aanvraag tot programmatie ingediend. De programmatieaanvragen stellen vooral teleur wat de onderwijsvormen betreft, een absolute minderheid van de 313 aanvragen voor het gewoon voltijds secundair onderwijs zijn gericht op de dubbele finaliteit (TSO).

De SERV vraagt dan ook andere programmatieprocedures met een minimum aan administratie, die vertrouwen geven aan onderwijsverstrekkers om in een doordachte programmatie te voorzien, die tegelijk zorgen voor een aanbod dat voldoet aan arbeidsmarktnoden en afgestemd is met sectoren en dat resulteert in meer inschrijvingen in Duaal Leren.

Hoogachtend,

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Hans Maertens
voorzitter

Kopie: minister van Werk mevr. Crevits, adm.-gen. van Agodi dhr. Poelmans

Inhoud

Krachtlijnen	5
Advies	6
1. Aanbevelingen voor toekomstige programmatie	6
1.1 Honoreer sectorale adviezen en suggesties	6
1.2 Voorzie nieuwe programmatieprocedure	7
2. Analyse aanvragen: meer diversiteit nodig	8
2.1 Opvallende daling in aantal aanvragen	8
2.2 Ongelijke spreiding over Vlaanderen	10
2.3 Nieuwe standaardtrajecten niet altijd succesvol	10
2.4 Duaal Leren leerweg louter voor arbeidsmarktfinaliteit	11
2.5 Programmatieprocedure is administratieve krachttoer	12
3. Advies: sectoren overwegend positief maar ze missen sluitend aanbod	13
3.1 Grote meerderheid aanvragen '22-'23 krijgt positief advies	13
3.2 Sectoren duiden tekorten	15
3.3 Sectorale initiatieven naar scholen rond programmatie, organisatie of instroom van leerlingen	16
Bijlagen	17
Bijlage 1. Programmatie-inspiratie: tekorten in het huidig aanbod	17

Krachtlijnen

Zorg maximaal voor diversiteit bij de eindbeslissing over deze programmatieaanvragen

De SERV vraagt de sectorale adviezen maximaal te volgen. De SERV onderschrijft ook de vraag van sectoren om de Se-n-Se maximaal goed te keuren, net als vernieuwende programmatieaanvragen en deze voor opleidingen met tot op vandaag een beperkte programmatie.

Zorg voor programmatieprocedures die de verwachtingen naar duaal mee waar maken

De SERV vraagt andere programmatieprocedures met 1) een minimum aan administratie, 2) die vertrouwen geven aan onderwijsverstrekkers om in een doordachte programmatie te voorzien, die 3) tegelijk zorgen voor een aanbod dat voldoet aan arbeidsmarktnoden en afgestemd is met sectoren en dat 4) resulteert in inschrijvingen in duaal. De SERV suggereert ook om een aantal proeftuinen in te richten waarin weloverwogen specifieke studierichtingen enkel nog duaal aangeboden kunnen worden. Scholen kunnen op die manier voluit een keuze maken voor duaal leren. De SERV wenst hierover in gesprek te gaan met de onderwijsverstrekkers, met de sectorale partnerschappen en met de betrokken administraties met het oog op een breed draagvlak.

Programmatieaanvragen 2022-2023 vooral voor +18 jarigen in de arbeidsmarktfinaliteit

Het aantal aanvragen daalt met 36% ten opzichte van vorig schooljaar, vooral door een daling in de aanvragen OK2. De voltijdse scholen zijn goed voor 1/3de van de programmatieaanvragen. Er is een sterke daling in het aantal aanvragen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vlaams-Brabant. Er zijn 47 nieuwe standaardtrajecten ontwikkeld, voor 23 van deze opleidingen werd geen aanvraag tot programmatie ingediend. De programmatieaanvragen stellen echter vooral teleur wat de onderwijsvormen betreft, van de 313 aanvragen voor het gewoon voltijds secundair onderwijs zijn er 306 aanvragen voor de arbeidsmarktfinaliteit (BSO) waarvan de meerderheid in het 7de jaar, en slechts 7 voor de dubbele finaliteit (TSO).

Sectoren overwegend positief

93% van de programmatieaanvragen voor het secundair onderwijs en 100% van de aanvragen voor het buitengewoon secundair onderwijs krijgen een positief advies van de SERV. Bij 31 van de positieve adviezen in gewoon so formuleren de sectoren opmerkingen of voorwaarden. 3% aanvragen krijgen een negatief advies omdat er reeds voldoende opleidingsaanbod in de regio is en er te weinig potentiële werkplekken in de regio zijn of omwille van onvoldoende voorbereiding door de school qua infrastructuur of leermiddelen. 4% aanvragen blijven zonder advies.

Inspiratie voor programmatie

Er zijn heel wat (nieuwe) standaardtrajecten met goede arbeidsmarktkansen die extra geprogrammeerd kunnen worden. De SERV peilde bij de sectoren naar de opleidingen waarvoor bijkomend opleidingsaanbod meer dan nodig is. Sectoren zoals de bouw, de elektriciens, de houtsector, de textiel, de lokale besturen, e.a. geven gericht aan welke opleidingen in welke regio's op succes kunnen rekenen op vlak van leerwerkplekken en tewerkstellingskansen na de opleiding. Dit biedt inspiratie voor toekomstige programmatie, niet enkel voor het secundair onderwijs maar ook voor de onderwijs- en opleidingsinstellingen met een aanbod aan volwassenen.

Advies

De SERV bedankt van harte

- de sectorale sociale partners vertegenwoordigd in de sectorale partnerschappen voor hun medewerking aan dit advies. Gezien de cruciale rol die de sectoren spelen in het Duaal Leren is het voor de SERV logisch dat zij een stem hebben in wat geprogrammeerd wordt;
- het Departement Werk en Sociale Economie, afdeling Duaal Leren en Sectoren, voor zijn medewerking aan en ondersteuning voor dit advies, zowel voor het betrekken van de sectoren als voor het aanreiken van cijfers en van analyses;
- het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) voor de goede communicatie en vlotte samenwerking.

Verder in dit advies

- analyseert de SERV kort de programmatieaanvragen Duaal Leren voor het schooljaar 2022-2023;
- geeft de SERV globaal het advies weer bij de programmatieaanvragen Duaal Leren 2022-2023. De adviezen per programmatieaanvraag zijn terug te vinden in de [*Annex Programmatie Duaal Leren 2022-2023*](#).

De SERV start met enkele aanbevelingen m.b.t. de eindbeslissing rond de programmatie en m.b.t. de programmatie van Duaal Leren in de toekomst.

1. Aanbevelingen voor toekomstige programmatie

De SERV vraagt 1) de adviezen van de sectoren te volgen en bij de uiteindelijke rekening te houden met een zo divers mogelijk aanbod en 2) na te denken over en werk te maken van andere programmatieprocedures in overleg met alle betrokkenen.

1.1 Honoreer sectorale adviezen en suggesties

De SERV vraagt bij de uiteindelijke beslissing over de programmatieaanvragen rekening te houden met enkele suggesties die mee zorgen voor een meer divers aanbod, wat zeer wenselijk is.

De SERV stelt verheugd vast dat de adviezen van de sectoren opgenomen steeds vaker gevolgd worden. De SERV vraagt bij de beslissing voor schooljaar 2022-2023:

- de adviezen van sectoren te volgen;

- de Se-n-Se opleidingen maximaal goed te keuren, ook al is de verwachte instroom op basis van de inschrijvingen in het voorafgaandelijke jaar eerder beperkt. Leerlingen uit eenzelfde 6de jaar maar in een andere Se-n-Se opleiding kunnen in de school samen les volgen, de differentiatie gebeurt tijdens de werkplekcomponent;
- innovatief en nieuw aanbod maximaal goed toe te keuren, met éénzelfde motivatie;
- opleidingen met een beperkt aantal programmaties maximaal goed te keuren (vb. Kleding & confectie, Textiel, ...).

1.2 Voorzie nieuwe programmatieprocedure

De SERV meent dat de programmatieprocedures anders moeten. Het doel is een administratief lichtere aanpak en een divers, aantrekkelijk en arbeidsmarktgericht aanbod Duaal Leren.¹

Programmatieprocedures die de verwachtingen naar duaal waar maakt

De SERV stelt vast dat:

- meerdere duale standaardtrajecten (nl. 39) geen programmatieaanvragen hebben;
- er jaar na jaar weinig programmatieaanvragen zijn voor duale opleidingen met dubbele finaliteit (voor '22-'23 gaat het om 1 aanvraag in de 3de graad TSO);
- er vooral geprogrammeerd wordt in de arbeidsmarktfinaliteit in de 7de jaren (nl. bijna 50% van de aanvragen), d.w.z. overwegend voor leerlingen van +18;
- grote voltijdse scholen in verhouding minder overgaan tot duale programmatie (vaststelling van sectoren op het terrein).

Gezien deze vaststellingen vraagt de SERV na te denken over en werk te maken van andere programmatieprocedures gebaseerd op een aantal principes en doelen:

- vermijden van onnodige administratieve planlast;
- geven van vertrouwen in onderwijsverstrekkers om een doordachte programmatie te implementeren;
- tegelijk garanties inbouwen dat het aanbod voldoet aan arbeidsmarktnoden, afgestemd is met de sectoren en effectief resulteert in inschrijvingen met duale leerlingen;
- mogelijk maken van een grondig monitoring van (evoluties in) het aanbod.

Dit moet resulteren in een duaal aanbod dat:

- breed is, bereikbaar en aantrekkelijk voor een grote groep leerlingen;
- gebaseerd is op lokale en regionale tewerkstellingskansen en arbeidsmarktnoden;
- vertrekt vanuit de visie en de sterkte van elke individuele onderwijsinstelling;

---

¹ Zeer interessant zijn o.a. de rapporten '*Beeldvorming Programmaties Duaal Leren*' van het Departement Werk en Sociale Economie. Daarin komt aan bod welke opleidingen geprogrammeerd worden en welk succes ze hebben. Daaruit blijkt onder meer dat voor 70% van de ontwikkelde standaardtrajecten in het gewoon secundair onderwijs er inschrijvingen zijn. Voor 39 standaardtrajecten waren er echter geen inschrijvingen.

- tot stand komt met het oog op een gedifferentieerd, aantrekkelijk en kansrijk onderwijsaanbod lokaal, regionaal en provinciaal.

Overlegde proeftuinen met oog op elan en doorbraak

De SERV suggereert om ervaringen op te doen met en lessen te trekken uit een aantal overlegde proeftuinen waarin bepaalde studierichtingen enkel nog duaal zouden kunnen worden aangeboden. Dat zou betekenen dat voor weloverwogen specifieke studierichtingen de scholen die instappen in deze proeftuin, voluit zouden gaan voor het duale aanbod, waarbij er geen niet-duaal alternatief meer zou zijn. Scholen kunnen in deze proeftuin op die manier voluit een keuze maken voor duaal leren en andere scholen inspireren.

Het zou gaan om opleidingen waar Duaal Leren op basis van de huidige ervaring de meest vanzelfsprekende leervorm is (bv. omdat er ruim voldoende leerwerkplekken zijn). De proeftuinen zouden best zo divers mogelijk zijn: in de eerste plaats met arbeidsmarktgerichte opleidingen in het beroepsonderwijs en in het bijzonder in de specialisatiejaren, maar ook met opleidingen uit het technisch onderwijs.

De SERV vindt het essentieel dat er over het kader van deze proeftuinen en keuze van de studierichtingen er een breed draagvlak bestaat. Daarom wenst de SERV hierover het gesprek aan te gaan met de onderwijsverstrekkers, met de sectorale partnerschappen en met de betrokken administraties. Met al deze betrokkenen kunnen de opportuniteiten van deze (en andere?) proeftuinen besproken worden maar kunnen ook de mogelijke ongewenste effecten goed ingeschat én voorkomen worden. Na dit breed overleg en draagvlak zouden deze proeftuinen van start kunnen gaan in het schooljaar 2023-2024.

2. Analyse aanvragen: meer diversiteit nodig

De SERV gaat in op 1) wie vraagt programmatie aan, 2) hoe is de spreiding over Vlaanderen, 3) welke opleidingen kennen succes, welke niet, 4) voor welke finaliteit / onderwijsvorm wordt programmatie aangevraagd, 5) voldoen de programmatieaanvragen aan de criteria (arbeidsmarktgericht, voldoende infrastructuur, samenwerking met ondernemingen).

2.1 Opvallende daling in aantal aanvragen

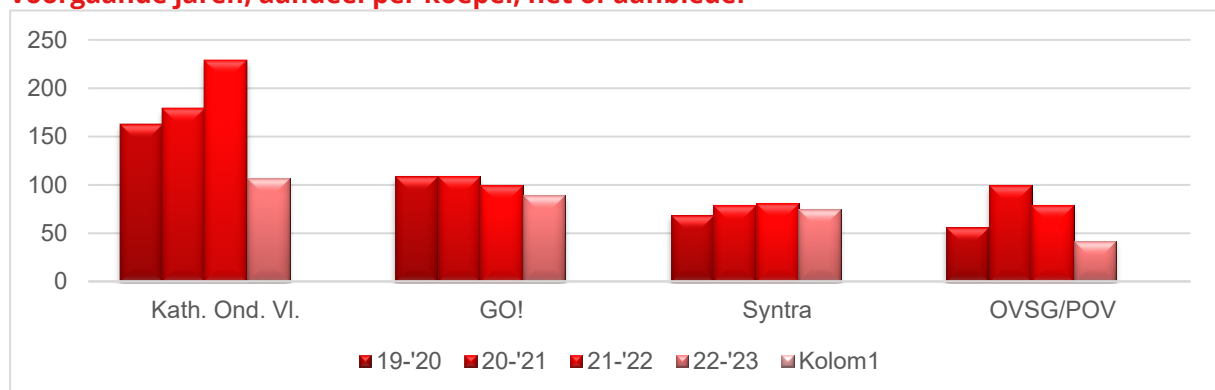
Het aantal aanvragen daalt met 36% ten opzichte van vorig schooljaar. Het Katholiek Onderwijs Vlaanderen laat de sterkste daling zien in vergelijking met vorige jaren. Het aandeel dat aangeboden wordt door de voltijdse scholen is er kleiner. De voltijdse scholen zijn goed voor 1/3de van de programmatieaanvragen Duaal Leren voor volgend schooljaar.

Voor het schooljaar 2022-2023 dienden 80 unieke instellingen van het gewoon secundair onderwijs 313 nieuwe programmatieaanvragen in. Voor 12 onderwijsinstellingen is het de eerste keer dat ze een aanvraag indienen. Nog enkele cijfers:

- de daling in de aanvragen situeert zich met -72% vooral bij de onderwijskwalificaties niveau 2 (OK2 dual);
- 60 aanvragen zijn een her-aanvraag, dat kan zijn omwille van het niet inrichten van een eerder goedgekeurde aanvraag, omwille van geen leerlingen in een opleiding of omwille van een negatief advies bij een vorige programmatieronde;
- 97 (31%) aanvragen zijn afkomstig van een voltijdse school, 69% van een Centrum voor Deeltijds Onderwijs (CDO) of een Syntra vzw²;
- 107 aanvragen zijn afkomstig van het vrij gesubsidieerd onderwijs (-53%) waarvan 27 van een voltijdse school (25%);
- 89 aanvragen zijn van het GO! (-11%) waarvan 48 van een voltijdse school (54%);
- 75 aanvragen zijn van de Syntra vzw's (-9%);
- 42 aanvragen zijn van het officieel gesubsidieerd onderwijs (-47%) waarvan 22 met kenmerk voltijds (52%).

Figuur 2 Programmatieaanvragen voor het schooljaar 2022-2023 in verhouding tot voorgaande jaren, aandeel per koepel, net of aanbieder

In verhouding tot hun aandeel leerlingen in de 2de en 3de graad vragen het gemeenschapsonderwijs, het onderwijs van steden en gemeenten en het provinciaal onderwijs voor volgend schooljaar beduidend meer Duaal Leren aan dan het katholiek onderwijs. De Syntra vzw's zijn in verhouding logischerwijze koploper aangezien zij enkel alternerend onderwijs aanbieden.

Er zijn 70 programmatieaanvragen voor het buitengewoon secundair onderwijs Onderwijsvorm 3. Ten aanzien van vorig schooljaar is dat een daling met 9%.

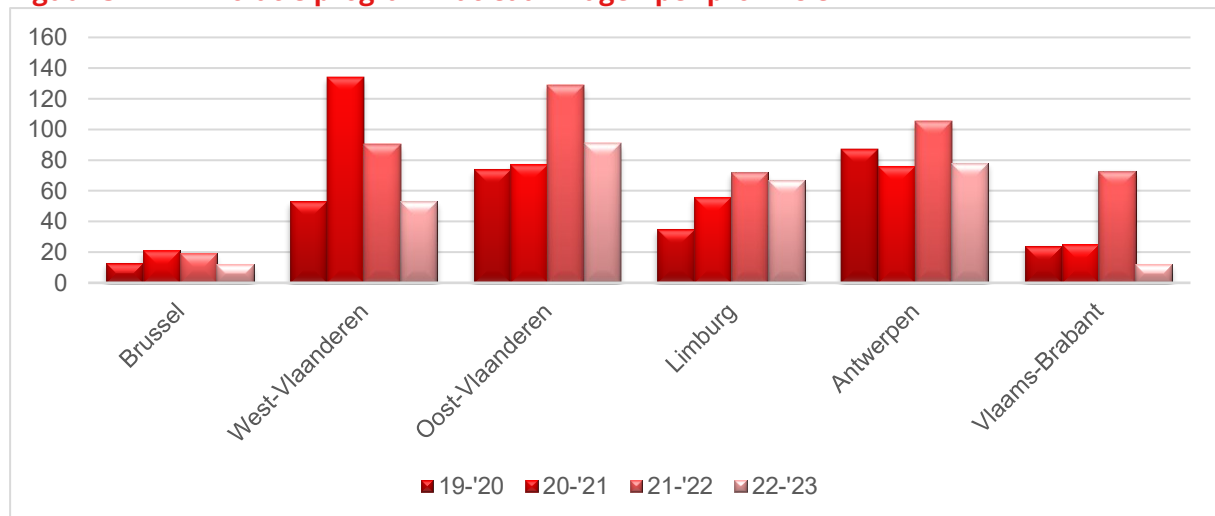
² Een voltijdse school deelt soms wel het instellingsnummer met een CDO. Door de koppeling van de programmatie van structuuronderdelen aan een vestigingsplaats (regelgeving die geldt sinds vorig jaar) en de bestaande regelgeving binnen dual die stelt dat de goedkeuring voor het instellingsnummer geldt, betekent dit in de praktijk dat als een CDO en een voltijdse school hun vestigingsplaats delen ze nog steeds programmatie onderling kunnen doorschuiven. Indien het CDO en de voltijdse school, ongeacht dat ze hetzelfde instellingsnummer hebben, toch op verschillende vestigingsplaatsen gevestigd zijn, kunnen ze dit niet doen.

2.2 Ongelijke spreiding over Vlaanderen

Het aantal aanvragen daalt overal maar het sterkst in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vlaams-Brabant:

- 78 aanvragen Antwerpen (-26%)
- 12 aanvragen Brussels Hoofdstedelijk Gewest (-47%)
- 67 aanvragen Limburg (-7%)
- 91 aanvragen Oost-Vlaanderen (-29%)
- 12 aanvragen Vlaams-Brabant (-83%)
- 53 aanvragen West-Vlaanderen (-41%)

Figuur 3 Evolutie programmatieaanvragen per provincie

2.3 Nieuwe standaardtrajecten niet altijd succesvol

De Vlaamse overheid ontwikkelde 47 nieuwe standaardtrajecten waarvoor vanaf schooljaar 2022-2023 voor het eerst programmatie mogelijk is. Voor 23 van deze opleidingen werd geen aanvraag tot programmatie ingediend. Vanaf een 10-tal aanvragen zijn standaardtrajecten populair te noemen.

Nieuwe standaardtrajecten zonder programmatie zijn:

- matroos zeevisserij, medewerker tegelzetwerken en dekvloeren, productiemedewerker drukken, rioollegger, slachthuismedewerker, voorbewerker carrosserie, winkelmedewerker (in OK 2) en dierenzorg (in OK 3);
- bekapper/hoefsmid, buitenschrijnwerker aluminium/metaal en buitenschrijnwerker kunststoffen/PVC, meubelmaker, operatoren stansmachine en vouw-plakmachine en restauratievakman schrijnwerk (7de jaar);
- biotechnologische en chemische technieken alsook orthopedietechnieken (OD 4);
- bestuurder interne transportmiddelen, fietshersteller, monteur sanitaire en verwarmingsinstallaties, paletten- en krattenmaker (BuSo)

Wel relatief populair met 9 à 12 programmatieaanvragen zijn de standaardtrajecten:

- fietsinstallaties (nieuwe opleiding, 12 aanvragen), onthaal, organisatie & sales (nieuw, 11 aanvragen, logistiek (12 aanvragen) in OK 3;
- logistiek assistent magazijn (10 aanvragen) in 7de jaar;
- medewerker ruwbouw (nieuw, 9 aanvragen) in BuSO.

2.4 Duaal Leren leerweg louter voor arbeidsmarktfinaliteit

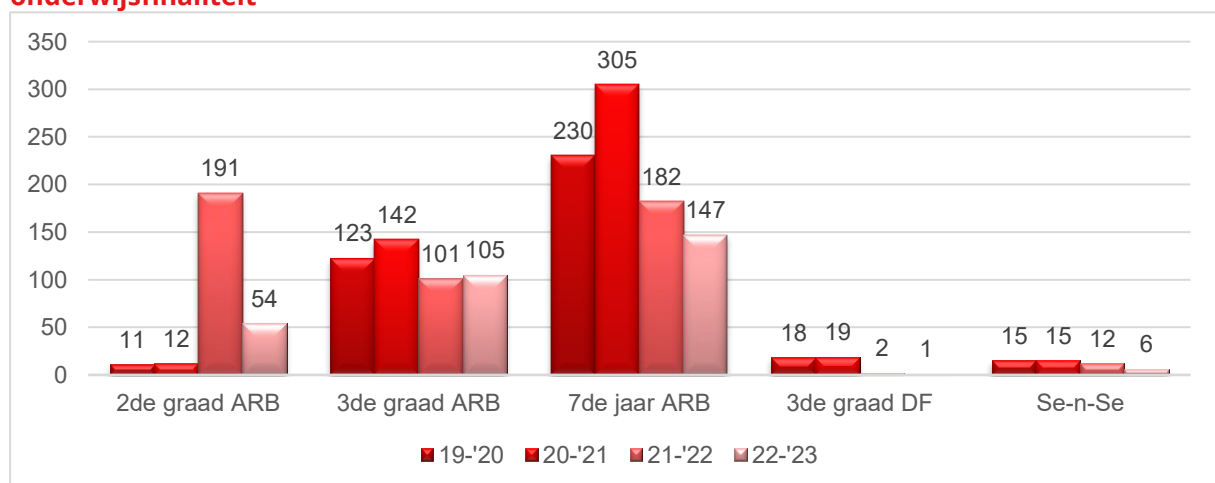
Van de 313 aanvragen voor het gewoon voltijds secundair onderwijs zijn er 306 aanvragen voor de arbeidsmarktfinaliteit (BSO) en slechts 7 voor de dubbele finaliteit (onderwijsvorm TSO) waarvan 1 aanvraag voor een OK4 en 6 aanvragen voor een Se-n-Se na een OK4.

Binnen de aanvragen voor de arbeidsmarktfinaliteit zijn er

- voor OK2 duaal:
  - 54 aanvragen (-72%) voor 25 van de 47 mogelijke opleidingen,
  - 23 aanvragen van die 54 voor 11 van de 20 nieuwe mogelijke opleidingen,
  - 3 aanvragen met kenmerk VT

De grote daling hier is te wijten aan de concordantie van het aanbod Leren & Werken waarvoor geen programmatieaanvraag nodig is.
- voor OK3 duaal:
  - 105 aanvragen (+3%) voor 27 van de 35 mogelijke opleidingen
  - 36 aanvragen van die 105 voor 5 van de 6 mogelijke nieuwe opleidingen
  - 11 aanvragen met kenmerk VT
- Voor Se-n-Se na OK3:
  - 147 aanvragen (-19%) voor 49 van de 64 mogelijke opleidingen (64 mogelijk)
  - 8 aanvragen van die 147 voor 5 van de 12 mogelijke nieuwe opleidingen
  - 78 aanvragen met kenmerk VT

Figuur 2 Programmatieaanvragen voor de schooljaren '19-'20 tot '22-'23, aandeel per onderwijsfinaliteit

2.5 Programmatieprocedure is administratieve krachttoer

De SERV leest heel wat inspirerende programmatieaanvragen maar ziet ook verplichte administratieve nummers tussen de aanvragen.

Meerdere onderwijsverstrekkers maken werk van verzorgde programmatieaanvragen en bieden duaal leren aan vanuit hun opgebouwde expertise en/of een sprekende visie:

- Vanuit maximale kansen jongeren aanmoedigen in zichzelf te geloven en te durven vertrouwen op een ander. Tegemoet komen aan de noden van elke jongere. Hen via duaal leren weerbaar maken.
- Lesgevers die kort op de bal spelen, de problemen én de dromen van leerlingen kennen.
- Duaal als dam tegen ongekwalificeerd schoolverlaten bij leerlingen die klaar zijn voor de arbeidsmarkt. Jongeren voorbereiden op tewerkstelling via zorg op maat en door te investeren in vernieuwingen.
- Duaal past in de toekomstvisie en -plannen van de scholen. Sluit aan bij de modernisering van het secundair onderwijs met hergroeperen van richtingen qua locatie, de ontwikkeling van domeinscholen tegen 2025 en een duidelijke matrix aan opleidingsaanbod.
- Vanuit een langetermijnvisie werken aan een helder en complementair studieaanbod.
- Versterken van competenties die nodig zijn op de werkvloer. Geloof in praktijkervaring, met verwijzing naar het schoolverlatersrapport van VDAB.
- De expertise en de infrastructuur is aanwezig, de opleidingen komen tegemoet aan de vraag op de arbeidsmarkt (vacatures). Gebaseerd op ervaring met stagebegeleiding en een netwerk aan werkgevers.
- Innovatieve opleidingen aanbieden dankzij samenwerking. Scholen kunnen ondanks investeringen niet de industriële machines aanbieden die in het bedrijfsleven aanwezig zijn.
- Allianties met hogescholen met oog op doorstroming.

Die visie en kwaliteitszorg is echter niet uit alle programmatieaanvragen af te leiden:

- Bevat enkel de hoogstnoodzakelijke informatie, die aanvragen zijn nietszeggend en eerder slordig qua opmaak.
- Relevantie voor de arbeidsmarkt, in de wijde omgeving van de school, wordt niet aangetoond.
- Melding van samenwerking met ondernemingen en VDAB, maar zonder specificaties.
- Geen partnerschappen met ondernemingen met het oog op leerwerkplekken.
- Identiek dezelfde programmatieaanvraag voor verschillende opleidingen, enkel de naam van de opleiding is anders.
- Het overleg op provinciaal overlegplatform lijkt pro-forma, geen echte afstemming. Soms is er wel afstemming binnen de scholengroep, niet met andere aanbieders lokaal

Uit de programmatieaanvragen komen ook signalen i.v.m. de programmatieprocedure zoals bv. dat late en onduidelijke informatie over al dan niet mogen programmeren inschrijvingen hypothekeert.

3. Advies: sectoren overwegend positief maar ze missen sluitend aanbod

De SERV bekijkt de programmatieaanvragen Duaal Leren vooral vanuit een arbeidsmarktperspectief. De SERV kiest er bewust voor om de sectorale sociale partners vertegenwoordigd in de sectorale partnerschappen bij dit advies te betrekken, in de meeste gevallen via de sectorale opleidingsfondsen of de sectorfederaties.

In dit tweede deel komen aan bod 1) het advies van de sectoren bij de programmatieaanvragen, 2) een overzicht van wat niet of te weinig wordt aangevraagd ter inspiratie voor toekomstige programmatie, 3) de inspanningen van sectoren naar het onderwijs voor de uitbouw van Duaal Leren.

3.1 Grote meerderheid aanvragen '22-'23 krijgt positief advies

93% van de aanvragen in het SO en 100% van de aanvragen in het BuSO krijgen een positief advies van de SERV. De [Annex Programmatie Duaal Leren 2023-2024](#) bevat het overzicht van het advies per individuele programmatieaanvraag.

Van de 313 programmatieaanvragen in het gewoon voltijds secundair onderwijs krijgt:

- 83% of 260 aanvragen een onvoorwaardelijk positief advies, de sectoren onderschrijven ten volle dit toekomstig aanbod van de scholen;
- 10% of 31 aanvragen een positief advies met bemerkingen, deze kunnen ook een positieve bekrachtiging zijn (deze niet opgenomen in tabel 1);
- 3,2% of 10 aanvragen een negatief advies:
  - 5 omwille van reeds voldoende opleidingsaanbod in de regio
  - 1 omwille van te weinig potentiële werkplekken in de regio
  - 4 omwille van onvoldoende voorbereiding door de school qua materiële infrastructuur en/of leermiddelen;
- 3,8% of 12 aanvragen geen advies (opleiding niet erkend door de sector of school wenst geen keuze te maken tussen 2 scholen).

Van de 70 programmatieaanvragen in het buitengewoon secundair onderwijs krijgt 100% een positief advies.

Tabel 1: Aantal aanvragen en advisering volgens sectoraal partnerschap

Sectoraal partnerschap	Aantal aanvragen SO	Negatieve appreciatie of geen advies	Positief met aandachtspunten	Aantal aanvragen BuSO	Motivatie
Autosector en aanverwanten	28	3	1	2	Negatief: uitrusting / Voorwaarde: geen overaanbod
Binnenvaart	0	0	0	0	
Bouw	59	0	0	17	
Chemie	0	0	0	0	
Elektriciens	26	0	16	0	Bemerking: voldoende instroom, competenties nieuwe technologieën en opleidingscapaciteit
Grafische / Papier & Karton	9	0	0	0	
Groene sectoren	26	0	2	10	Aanbod activiteiten checken bij samenwerking met ondernemingen uit andere sectoren
Haarzorg (en Fitness)	10	2	0	0	Geen advies: ruimte voor 1 school, 2 aanvragen
Handel	17	0	0	1	
Horeca	31	1	1	21	Negatief: uitrusting / Voorwaarde: school

					onbekend, expertise?
Houtsectoren	22	0	0	12	
Kleding en confectie	3	0	0	0	
Social Profit en Lokale Besturen	15	6	0	0	Overaanbod en tekort leerwerkplaatsen
Technologische industrie	20	0	0	0	
Textiel	2	0	0	0	
Textielverzorging	1	0	0	0	
Transport en logistiek	14	0	0	2	
Voedingsnijverheid	5	0	2	5	Garanties activiteiten standaardtraject
Sectoren zonder SP	25	10	0	0	10 zonder advies

3.2 Sectoren duiden tekorten

Veel (nieuwe) standaardtrajecten met goede arbeidsmarktkansen kunnen extra geprogrammeerd worden.

De SERV peilt bij de sectoren naar de opleidingen waarvoor bijkomend opleidingsaanbod meer dan nodig is. Sectoren zoals de bouw, de elektriciens, de houtsector, de textiel, de lokale besturen, e.a. geven gericht aan welke opleidingen in welke regio's op succes zouden kunnen rekenen op vlak van leerwerkplekken en tewerkstellingskansen na de opleiding.

De SERV nodigt het beleid en de onderwijsinstellingen uit om de bijlage 2 met alle details over vraag naar programmering te bekijken en ter harte te nemen voor een volgende programmeringsronde. Het overzicht kan trouwens ook inspiratie tot programmering bieden voor het onderwijs aan volwassenen (cfr. de regioscan bij de CVO's, Syntra vzw's, VDAB, private aanbieders).

3.3 Sectorale initiatieven naar scholen rond programmatie, organisatie of instroom van leerlingen

De sectoren ondersteunen op heel diverse manieren de uitbouw van Duaal Leren. Ze richten zich niet enkel op de ondernemingen maar ook op de scholen. Ze doen dat in de sectorale partnerschappen, samen met de onderwijspartners, en via eigen initiatieven. Hieronder een greep uit de vele acties gericht op de onderwijsverstrekkers.

Verkenning en ondersteuning bij programmatie

- Regionale contacten (e-mails, nieuwsbrieven, bezoeken, samenkomsten) en lerende netwerken met de scholen waarbij gesproken wordt over huidig en mogelijk aanbod. (Bouw)
- Ondersteuning bieden op vraag van scholen bij de analyse voorafgaand aan de programmatie-aanvraag (zowel op organisatorisch als op technisch vlak). De sector geeft input bij de opmaak van beroepskwalificatiedossiers, standaardtrajecten en opleidingsprofielen, ... (Elektriciens)

Ondersteuning instroom

- Teasers over Duaal Leren via sociale media, de nieuwsbrief en de website. (Kleding en confectionie)
- Premie voor leerlingen die tussenkomt in de verplaatsingskosten. (Hout)
- Infosessies in de scholen. (PaperPackSkills)
- Jongeren bewust maken van de vele opleidings- en carrière mogelijkheden via diverse communicatiekanalen. Promomateriaal actief verdelen nl. posters, Stroomkring XL, deurhangers, Domotica poster, beroepenfilmmpjes, beeldwoordenboek, ... (Electriciens)

Ondersteuning uitbouw duale opleidingen

- Gratis opleidingen en infosessies rond technologische evoluties voor leraren en instructeurs en toegang tot de technologische adviesdienst bij innovaties. (Elektriciens)
- Ondersteunen van opleidingsverstrekkers bij de uitbouw van een netwerk aan leerwerkplekken. (Hout)
- Aanspreekpunt voor trajectbegeleiders en leerkrachten voor alle informatie over duale opleidingen. (Transport en Logistiek)
- Ontwikkeling van een centraal aanmeldsysteem dat jongeren uit een opleiding verzorgende/zorgkundige matcht met een dienst voor gezinszorg en een vlotte opvolging door de school en de social profit onderneming mogelijk maakt. (Social profit)
- Informatie aanbieden via presentaties, infoches, handleidingen, ... (Handel)
- Samen met scholen didactisch materiaal voor duale opleidingen verder ontwikkelen, o.a. werkpostfiches, opleidingsprogramma, feedback agenda, ... (Grafische sector)

Bijlagen

Bijlage 1. Programmatie-inspiratie: tekorten in het huidig aanbod

SP Bouw

- Sanitaire en verwarmingsinstallaties duaal. Oost-Vlaanderen. Momenteel te weinig aanbod in relatie met de vraag naar arbeidskrachten in de regio
- Technicus installatietechnieken duaal. Oost-Vlaanderen. Momenteel te weinig aanbod in relatie met de vraag naar arbeidskrachten in de regio.
- Bouwplaatsmachinist duaal. Vlaanderen. Er zijn opleidingen voltijds derde graad, maar deze scholen organiseren geen duale variant. Zou zeer interessant zijn voor de leerlingen.
- Asfalt- en betonwegenbouwer duaal. Vlaanderen. Er zijn opleidingen voltijds derde graad, maar deze scholen organiseren geen duale variant. Zou zeer interessant zijn voor de leerlingen.
- Decoratie en schilderwerken duaal. Vlaanderen. Door het probleem van het 7e jaar 'restauratie' hebben veel scholen het aanbod afgebouwd. Nu is er met 'fijnschilder duaal' een oplossing. Bovendien zal 7e jaar niet langer nodig zijn. Dus is meer aanbod opnieuw gewenst vanuit de sector.
- Bouwtechnieken duaal. Vlaanderen. In samenwerking met de nodige partners (koepels, netten, enkele scholen en werkgevers) kunnen we toewerken naar een aanbod vanaf 1/9/2023. Ook voor TSO-leerlingen kan een duale richting een meerwaarde hebben.
- Koel- en warmtetechnieken duaal. Vlaanderen. In samenwerking met de nodige partners (koepels, netten, enkele scholen en werkgevers) kunnen we toewerken naar een aanbod vanaf 1/9/2023. Ook voor TSO-leerlingen kan een duale richting een meerwaarde hebben.
- Technicus hernieuwbare energietechnieken duaal. Vlaanderen. In samenwerking met de nodige partners (koepels, netten, enkele scholen en werkgevers) kunnen we toewerken naar een aanbod vanaf 1/9/2023. Ook voor TSO-leerlingen kan een duale richting een meerwaarde hebben.
- Dakwerker duaal. Vlaanderen. Veel dakwerkersbedrijven zoeken naar personeel. Er is quasi geen instroom vanuit het onderwijs: er is enkel een zevende jaar, en dat wordt bijna niet georganiseerd.
- Stratenmaker duaal. Vlaanderen. Grotere ondernemingen zijn zeer geïnteresseerd om samenwerkingen met scholen op te zetten. Maar er is weinig aanbod.
- Plaatser boven- en ondergrondse leidingen duaal. Vlaanderen. Nieuwe duale richtingen die in het verleden niet werden geprogrammeerd, zitten niet in het historische aanbod van scholen, en worden ook niet gekozen door hen om een programmatie te voorzien. Nochtans zijn er heel wat goede leerwerkplekken, werkzekerheid en doorgroeimogelijkheden in de jobs waar deze opleiding naar toe leidt.

- Hulpmonteur steigerbouw duaal. Vlaanderen. Nieuwe duale richtingen die in het verleden niet werden geprogrammeerd, zitten niet in het historische aanbod van scholen, en worden ook niet gekozen door hen om een programmatie te voorzien. Nochtans zijn er heel wat goede leerwerkplekken, werkzekerheid en doorgroeimogelijkheden in de jobs waar

SP Elektriciens

2de graad BSO opleidingen. Installateur elektrotechnische basiscomponenten duaal. Het stelsel Leren & Werken (DBSO en Syntra Leertijd) verdwijnt maar dit laat zich tot nog toe niet zien in de programmatie van dit OK2 standaardtraject. We willen deze instroom in de sector absoluut niet kwijt en hebben daarom dit alternatief aangereikt aan onderwijs. Als er niet meer elektriciteitsrichtingen komen in OK2 duaal zal er een grote groep potentiële arbeiders voor de sector wegvalen.

3de graad BSO opleidingen:

- Elektrische installaties duaal, Residentieel elektrotechnisch installateur, Industrieel elektrotechnisch installateur, Technicus industriële installaties, Technicus industriële automatisering zijn kwantitatieve knelpuntberoepen, vooral in de provincie West-Vlaanderen. In bijna alle provincies zijn voldoende aanbieders van deze richting om de instroom te kunnen garanderen maar het aantal leerlingen per aanbieder is te klein of er zijn helemaal geen leerlingen ingeschreven. In de regio West-Vlaanderen zijn er wel te weinig aanbieders om te voldoen aan de grote vraag met name in Noord West-Vlaanderen, Kust, Groot Brugge, Roeselare. Ook in sommige delen van Limburg en Vlaams-Brabant (Leuven) is er een beperkt aantal aanbieders.
- Koelinstallaties duaal. Grote vraag op de arbeidsmarkt naar profielen koeltechniek in meerdere regio's in Vlaanderen (Oost-Vlaanderen in Waasland, Beveren, Sint-Niklaas, West-Vlaanderen in Brugge, Limburg, regio Hasselt) maken de opleidingen koelinstallaties duaal en technicus koelinstallaties duaal uitermate noodzakelijk. Bedrijven zijn gemotiveerd om potentiële leerwerkplekken aan te bieden.

7de jaar BSO:

- Elektrotechnicus duaal, Residentieel elektrotechnisch installateur, Industrieel elektrotechnisch installateur, technicus industriële installaties, Technicus industriële automatisering zijn kwantitatieve knelpuntberoepen, vooral in de provincie West-Vlaanderen. Zelfde situatie als bij de 3de graad BSO opleidingen.
- Installateur gebouwenautomatisering duaal. Structureel tekort van aanbieders van deze richting in West-Vlaanderen (regio Brugge, Roeselare, Kortrijk) waar veel werkgevers vragende partij zijn. Idem voor de ruime regio rond Gent.
- Installateur nutsvoorzieningen duaal, Netaansluiter en Aansluiter waterleidingen zijn profielen die steeds meer gevraagd worden op de arbeidsmarkt. Er is een waarneembare nood aan deze profielen in alle provincies maar een eerder beperkt aantal mogelijke werkgevers. Dit maakt de grote vraag naar programmatie van deze richtingen in de sector moeilijk, om voldoende werkplekken te kunnen garanderen. Ook de beperkte opleidingscapaciteit bij Fluvius Academy is een aandachtspunt voor een kwalitatieve uitrol van de richting.

- Technicus koelinstallaties duaal. Grote vraag op de arbeidsmarkt naar profielen koeltechniek en dit in meerdere regio's in Vlaanderen maken de opleidingen koelinstallaties duaal en technicus koelinstallaties duaal uitermate noodzakelijk. Bedrijven zijn gemotiveerd om potentiële leerwerkplekken aan te bieden. Ook in het niet-duaal voltijds onderwijs zijn er onvoldoende lesplaatsen die 'koel' richtingen aanbieden om aan de vraag op de arbeidsmarkt te kunnen voldoen. Vooral in West-Vlaanderen is er een structureel gebrek aan aanbieders van deze richtingen, ondanks een zeer grote vraag naar arbeidskrachten. Bijkomende trajecten duaal organiseren creëert extra opportuniteiten.

Derde graad TSO: Elektrotechnieken duaal, Technicus industriële installaties, Technicus elektronische installaties en Technicus industriële automatisering zijn zware knelpuntberoepen met een zeer grote kans op tewerkstelling in alle provincies.

Sense TSO:

- Technicus hernieuwbare energietechnieken duaal. Dit is een beroep dat vervat zit in verschillende andere beroepen waarin elektriciteit de rode draad is. De kansen op tewerkstelling zijn groot, het aantal aanbieders van de richting te klein vooral in West-Vlaanderen (regio Brugge, Roeselare, Kortrijk), Oost-Vlaanderen (regio gent), Limburg (regio Hasselt) en Antwerpen (regio Turnhout en Mechelen). Het graduaat HVAC-systemen is een richting die het op hogeschoolniveau goed doet en leidt tot kwalitatieve instroom in onze sector. De programmatie van deze richting in TSO in het secundair onderwijs is echter beperkt.
- Beveiligingstechnicus duaal. Tekorten in Antwerpen (regio Antwerpen, Mechelen, Sint-Niklaas) en in toenemende mate regio Gent.
- Technicus communicatietechnieken is een zwaar knelpunt in provincie Antwerpen gezien een aantal grote bedrijven die momenteel veel aanwerven. Het traject biedt zeer grote tewerkstellingskansen. Bedrijven uit heel Vlaanderen blijven actief vragen naar dit profiel.

SP grafische sector en Papier- en kartonbewerkende sector

- Flexodrukker duaal en rotatiedrukker duaal: in Antwerpen en West-Vlaanderen zijn er voldoende geïnteresseerde werkplekken en is er nood aan instroom.
- Operator digitaal drukken duaal: idem voor Antwerpen, West-Vlaanderen, Limburg, Vlaams-Brabant en Brussel.
- Productiemedewerker drukafwerking in de printmedia duaal: idem voor Antwerpen, Oost-Vlaanderen, Limburg, Vlaams-Brabant en Brussel.
- Productiemedewerker drukken in de printmedia duaal en Operator stansmachine en Operator vouwplakmachine in de papier- en kartonbewerkende industrie duaal: in alle regio's in Vlaanderen zijn er voldoende geïnteresseerde werkplekken en is er nood aan instroom.

SP Handel

- Slagerij Duaal. West-Vlaanderen (Brugge). Slager is een knelpuntberoep volgens de cijfers van de VDAB. Er zijn 770 ontvangen vacatures waarvan nog steeds 239 openstaand. In West-Vlaanderen zijn er 148 ontvangen vacatures. Het beroep van slager is niet zo

aantrekkelijk waardoor de leerlingaantallen laag blijven. De sector tracht dan ook om de opleiding goed verspreid over Vlaanderen aan te bieden en geen overaanbieding te creëren. In West-Vlaanderen, meer bepaald Brugge, is echter geen opleiding tot slager beschikbaar. Potentiële leerlingen moeten daarom ver reizen om de opleiding te volgen wat een drempel kan vormen. Wanneer een opleiding in de wijde omgeving aanwezig is, zullen de vacatures waarschijnlijker sneller en kwalitatiever ingevuld worden.

- Gespecialiseerd verkoper slagerij dual. West-Vlaanderen (Brugge) en Antwerpen. Slager en slagershulp zijn knelpuntberoepen volgens VDAB-cijfers. *Er zijn geen aparte cijfers van de VDAB voor de opleiding en aansluitend beroep?*. Het beroep is niet zo aantrekkelijk, waardoor de leerlingaantallen laag blijven. De sector tracht dan ook om de opleiding goed verspreid over Vlaanderen aan te bieden en geen overaanbod te creëren. In West-Vlaanderen, meer bepaald Brugge, en Antwerpen is echter nergens in de buurt de opleiding tot slager of slagershulp beschikbaar. Potentiële leerlingen moeten daarom ver reizen om de opleiding te volgen wat een drempel kan vormen. Wanneer een opleiding in de wijde omgeving aanwezig is, zullen de vacatures waarschijnlijker sneller en kwalitatiever ingevuld worden.
- Medewerker slagerij dual. West-Vlaanderen (Brugge). Ook slagershulp is een knelpuntberoep volgens de cijfers van de VDAB. Er zijn 258 ontvangen vacatures waarvan nog steeds 103 openstaand. Zelfde inschatting als bij slagerij dual.

SP Lokale besturen

Grootkeuken en catering dual en Grootkeuken kok dual. Vraag naar in elke provincie. Momenteel zijn er slechts een zeer beperkt aantal scholen die deze opleidingen aanbieden. Er zijn veel grootkeukens in de woon- en zorgcentra die potentieel bieden voor leerlingen in deze studierichtingen.

SP Textiel

- Naar de functie van regelaar textielproductiemachines is er in Oost- en West-Vlaanderen een grote vraag. Deze opleiding wordt momenteel door geen enkele onderwijsinstelling geprogrammeerd, ook niet in dual. In de sector is er een grote behoefte aan technisch personeel.
- Hetzelfde geldt voor Textiel dual en Productie operator textielproductielijn dual. Momenteel is er in Oost-Vlaanderen geen enkele opleiding textiel. De textielindustrie is nog steeds aanwezig in de provincie.

SP Hout

SP Houtsectoren

meubelstofferen	Limburg	niche opleiding zonder alternatief in het secundair onderwijs
meubelstofferen	Antwerpen - Vlaams Brabant	niche opleiding zonder alternatief in het secundair onderwijs
meubelstofferen	Oost-west Vlaanderen	niche opleiding zonder alternatief in het secundair onderwijs
Decor- en standenbouwer	Oost- Vlaanderen voornamelijk regio Gent	niche opleiding zonder alternatief in het secundair onderwijs + heel wat standenbouwer actief oa. in expo Gent zijn in de ruime regio gevestigd.
Decor- en standenbouwer	Antwerpen - Vlaams Brabant	niche opleiding zonder alternatief in het secundair onderwijs
Operator CNC-gestuurde machines	as: Aalst - Ninove - Halle	blinde vlek in het opleidingsaanbod
Operator CNC-gestuurde machines	driehoek: Maaseik - Lommel - Genk	blinde vlek in het opleidingsaanbod
Operator CNC-gestuurde machines	as: Brugge - Roeselare	blinde vlek in het opleidingsaanbod
interieurbouwer	driehoek: Tessenderlo, Genk, Tienen	blinde vlek in het opleidingsaanbod
interieurbouwer	driehoek: Deinze, Tielt, Waregem	blinde vlek in het opleidingsaanbod
interieurbouwer	driehoek: De Pinte, Zottegem,	
meubelmaker	Oudenaarde	blinde vlek in het opleidingsaanbod
meubelmaker	as: Gent Sint-Niklaas	geen duaal aanbod
meubelmaker	driehoek: Aalter - Eeklo, Maldegem	geen duaal aanbod
meubelmaker	driehoek: Waregem, Ingelmunster,	
meubelmaker	Tielt	geen duaal aanbod
meubelmaker	Antwerpen-vlaams Brabant	geen duaal aanbod
meubelmaker	Kempen - Limburg	geen duaal aanbod
buitenschrijnwerker	straal: Pelt	enkele grotere bedrijven in de buurt die met duaal aan de slag willen
productieoperator industrie	Zuid - midden West Vlaanderen	Groot aanbod potentiële leerwerkplekken
productieoperator industrie	Limburg	Groot aanbod potentiële leerwerkplekken
binnenschrijnwerk -		
buitenschrijnwerk	uitrol vlaanderen breed	basis voor duaal sense
binnenschrijnwerk - interieur	uitrol vlaanderen breed	basis voor duaal sense
Duaal - overall	driehoek: Hoogstraten - Turnhout - Zandhoven	weinig/geen duaal hout in de regio zowel interieur als schrijnwerkopleiding ; gewenst
Duaal - overall	driehoek Deinze - Zottegem - Ronse	weinig/geen duaal hout in de regio zowel interieur als schrijnwerkopleiding ; gewenst

Bijkomende opmerkingen uit de houtsector:

- Er zijn te weinig reguliere voltijdse scholen die duaal aanbieden,
- Er is een groot aanbod van scholen met een beperkt aantal potentiële kandidaat-leerlingen.